

การส่งเสริมบทบาทด้านงานอภิบาลของสตรีฆราวาสใน

พระศาสนจักรคาทอลิกยุคปัจจุบัน

Enhancing Pastoral Role of Lay Women in
the Catholic Church in the Present Day

ชินธิป สติตเกษตรศรี*

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทววิทยาจริยธรรม

คณะศาสนศาสตร์ วิทยาลัยแสงธรรม

บาทหลวง ดร.สุรชัย ชุ่มศรีพันธุ์

คณะศาสนศาสตร์ วิทยาลัยแสงธรรม

บาทหลวง ผศ. ดร.ชาติชาย พงษ์ศิริ

คณะมนุษยศาสตร์ วิทยาลัยแสงธรรม

ผศ. ดร.ลัดดาวรรณ ประสูตร์แสงจันทร์

คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยแสงธรรม

Chinnathip Sathitkasetri*

Master of Arts Program in Moral Theology,

Faculty of Divinity, Saengtham College

Rev. Dr. Surachai Chumsriphan

Faculty of Divinity, Saengtham College

Rev. Asst. Prof. Dr. Chartchai Phongsiri

Faculty of Humanities, Saengtham College

Asst. Prof. Dr. Laddawan Prasootsaengchan

Faculty of Education, Saengtham College

*Corresponding Author, e-mail: chinnathip19@hotmail.com

ข้อมูลบทความ

รับบทความ 19 กุมภาพันธ์ 2568

แจ้งแก้ไข 31 มีนาคม 2568

ตอบรับบทความ 24 เมษายน 2568

บทคัดย่อ

งานวิจัยเชิงคุณภาพนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบทบาทด้านงานอภิบาลของสตรีฆราวาสในพระศาสนจักรคาทอลิก ยุคปัจจุบัน และ 2) ศึกษาแนวทางส่งเสริมบทบาทด้านงานอภิบาลของสตรีฆราวาสในพระศาสนจักรคาทอลิกยุคปัจจุบัน โดยการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการศึกษาเอกสารและการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งสามารถจำแนกเป็น 4 กลุ่ม จำนวน 11 ท่าน ได้แก่ 1) สตรีฆราวาสที่เป็นสมาชิกคณะกรรมการคาทอลิกเพื่อสตรี สภาประมุขบาทหลวงโรมันคาทอลิกแห่งประเทศไทย 2) บาทหลวงที่เคยมีประสบการณ์การทำงานอภิบาลร่วมกับสมาชิกคณะกรรมการคาทอลิกเพื่อสตรี 3) สตรีฆราวาส ที่มีประสบการณ์ช่วยงานอภิบาลในชุมชนวัดคาทอลิก และ 4) อาจารย์ผู้สอนวิชาพระคัมภีร์ ในสาขาเทววิทยาจริยธรรมธรรมวิทยาลัทยแสงธรรม แล้วนำข้อมูลที่ได้รับมาจำแนกประเด็นพิจารณาเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) บทบาทด้านการเป็นสงฆ์ 2) บทบาทด้านการเป็นประกาศก 3) บทบาทด้านการเป็นกษัตริย์ และ 4) บทบาทด้านอื่นๆ ซึ่งมีผลการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ 1) ควรมีการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจอันเป็นหนึ่งเดียวกันระหว่างพระสังฆราช พระสงฆ์และนักบวช และบรรดาสตรีฆราวาส เพื่อจะได้สามารถที่จะทำงานอภิบาลของพระศาสนจักรได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) ควรมีการอบรมสัมมนาให้ความรู้แก่บรรดาสตรีฆราวาส เพื่อพวกเขาจะได้มีความรู้ ความเข้าใจในด้านต่างๆ จำเป็นต้องงานอภิบาลของพวกเขา และสามารถที่จะทำหน้าที่ของตนในบทบาทต่างๆ ได้อย่างดี 3) พระสังฆราช บาทหลวงและนักบวชควรเชิญชวนและเปิดโอกาสให้บรรดาสตรีฆราวาสเข้ามามีหน้าที่ มีบทบาทในองค์กรคาทอลิก สนับสนุนพวกเขาให้แสดงความคิดเห็น ให้ความรับผิดชอบกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนหรือองค์กรต่าง 4) ควรมีการสร้างความรู้ความตระหนักรู้ โดยเริ่มต้นตั้งแต่สถาบันครอบครัวอันเป็นพื้นฐานของสังคม บิดามารดาควรได้รับการอบรมในเรื่องของแนวทางการอบรมเลี้ยงบุตรที่กำลังจะเติบโตขึ้นเป็นอนาคตของพระศาสนจักร

ผลการวิจัยพบว่า

1. สตรีฆราวาสในพระศาสนจักรคาทอลิกยุคปัจจุบัน สามารถมีบทบาทในงานอภิบาลในด้านที่สำคัญได้แก่ 1) ด้านการเป็นสงฆ์ สตรีฆราวาสเป็นผู้บันดาลให้ชีวิตของตนให้เป็นผู้ศักดิ์สิทธิ์ มีส่วนร่วมในความเป็นสงฆ์ของพระคริสตเจ้า ช่วยเหลืองานของพระศาสนจักร มีส่วนร่วมศาสนกิจ กิจกรรมของกลุ่มคาทอลิกต่างๆ 2) ด้านการเป็นประกาศก สตรีฆราวาสมีบทบาทนี้ได้ด้วยการเป็นประจักษ์พยานด้วยชีวิต ประกาศข่าวดีของพระเจ้า ช่วยเหลือพระศาสนจักร

ออกเยี่ยมชุมชน รวมถึงการประกาศข่าวดีผ่านสื่อต่างๆ เช่น สื่อสังคมออนไลน์ 3) ด้านการเป็น กษัตริย์ สตรีฆราวาสมีบทบาทการเป็นกษัตริย์ได้ด้วยการเป็นผู้นำองค์กรคาทอลิก มีความสามารถที่จะปกครองควบคุมตนเองให้ดำเนินชีวิตตามแบบอย่างพระคริสตเจ้า และ 4) ด้านอื่นๆได้แก่ บรรดาสตรีฆราวาสเป็นผู้ติดตามพระเยซูเจ้าอย่างใกล้ชิด ส่งต่อความเชื่อ ด้วยชีวิตของตน พวกเขายังเป็นผู้ให้คำปรึกษาที่ดี ที่พร้อมก้าวเดินไปกับพี่น้องรอบข้าง ใน บทบาทด้านการพัฒนาสังคม สตรีฆราวาสมีบทบาทที่จะอุทิศตน พัฒนาสังคมโลกและ พระศาสนจักรให้น่าอยู่ พร้อมนำพี่น้องรอบข้างกลับมาสู่พระเจ้า และในบทบาทการเป็นผู้มีส่วนร่วมในแผนการของพระเจ้า สตรีฆราวาสอุทิศตน พร้อมจะสละชีวิตของตนเพื่อให้แผนการ ของพระเจ้าสำเร็จไป เป็นแบบอย่างให้กับพี่น้องรอบข้าง

2. แนวทางส่งเสริมบทบาทด้านงานอภิบาลของสตรีฆราวาสในพระศาสนจักรคาทอลิก ยุคปัจจุบัน ได้แก่

2.1 ควรมีการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจอันเป็นหนึ่งเดียวกันระหว่างผู้ใหญ่ของ พระศาสนจักรและบรรดาสตรีฆราวาส เพื่อจะได้สามารถที่จะทำงานอภิบาลของพระศาสนจักร ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 ควรมีการอบรมสัมมนาให้ความรู้แก่บรรดาสตรีฆราวาส เพื่อพวกเขาจะได้มี ความรู้ ความเข้าใจในด้านต่างๆ อันจำเป็นต่องานอภิบาลของพวกเขา และสามารถที่จะทำ หน้าที่ของตนในบทบาทต่างๆได้อย่างดี

2.3 ผู้ใหญ่ของพระศาสนจักรควรเชิญชวนและเปิดโอกาสให้บรรดาสตรีฆราวาสเข้า มามีหน้าที่ มีบทบาทในองค์กรคาทอลิก สนับสนุนพวกเขาให้แสดงความคิด ให้มีความ รับผิดชอบกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนหรือองค์กรต่างๆ

2.4 ควรมีสรางความตระหนักรู้ โดยเริ่มต้นตั้งแต่สถาบันครอบครัวอันเป็นพื้นฐาน ของสังคม บิดามารดาควรได้รับการอบรมในเรื่องของแนวทางการอบรมเลี้ยงบุตรที่กำลังจะ เติบโตขึ้นเป็นอนาคตของพระศาสนจักร

2.5 ควรมีการอบรมให้ความรู้บรรดาเด็กๆ และเยาวชน เพื่อพวกเขาจะได้สามารถ เติบโตขึ้นเป็นคริสตชนที่ดี ตอบสนองกระแสเรียกของตนได้อย่างดี

คำสำคัญ: บทบาท; งานอภิบาล; สตรีฆราวาส; พระศาสนจักรคาทอลิก

Abstract

This individual study is a qualitative research project with the following objectives: 1) to study the pastoral role of lay women in the Catholic Church in the present day, and 2) to study how to enhance the pastoral role of lay women in the Catholic Church in the present day, through the qualitative data collection of literature review and focus group of 11 people, divided in 4 groups: 1) Lay women who are member of Catholic commission of women of the Catholic Bishop Conference of Thailand, 2) Clerics who have pastoral working experiences with members of Catholic commission of women, 3) Lay women who have pastoral experiences in the parish and 4) Biblical professor of the Moral Theology studies of Saengtham College, and generate the gathered information in 4 themes namely: 1) Priestly Role, 2) Prophetic Role, 3) Kingly Role and 4) Others

The results of the study are as follows:

1. Lay Women in the Catholic Church in Present Day could apply their pastoral roles as following: 1) Priestly Role, Lay women are those who strive for holiness, participate in the priesthood of Christ, assist the work of the Church, in the liturgy and all activities of the Catholic organizations, 2) Prophetic Role, Lay women apply this role by being witness with their own lives, proclaim to good news, helping the Church, visiting those in needs, including proclamation of Good news through media, especially social media, 3) Kingly role, Lay women apply this role by being a leader of Catholic group or organization, having dominion over themselves so they can live their lives following example of Christ, and 4) Others, Lay Women are the follower of Christ, render their faith to others, being a consultant who always ready to walk with neighbor, they commit their lives for the society bring others back to God and they are participants in God's salvific plan, they sacrifice their lives for God's plan would be done through theirs.

2. Ways to enhance the pastoral of lay women in the Catholic Church in the present day:

2.1 There should be a proper communication to create perfect understanding between the bishop, priest and religious, and lay women for they should be able to do their pastoral work together effectively.

2.2 There should arrange seminars to educate lay women for they should be able to be informed and understanding the necessary knowledges. So, they would be able to apply their roles perfectly.

2.3 Bishops, priests and religious should invite and give opportunity for lay women to act in the Catholic group or organization, encourage them to express their thought, grants them responsibility regarding the activity of the Church.

2.4 There should alert the lay women, starting with most basic society unit, family, parents should be educated on how to form their children who are going to be the future of the Church.

2.5 There should be training programs for the children and youth for they should be able to grow to be good Christians and respond to their vocation properly.

Keywords: Role; Pastoral Work; Lay Women; Catholic Church

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เมื่อพระเจ้าทรงสร้างมนุษย์ พระองค์ทรงประทานศักดิ์ศรีความเป็นคนให้แก่ชายและหญิงอย่างเท่าเทียมกัน พระองค์ยังทรงบันดาลให้เขาทั้งสองมีสิทธิต่างๆ หญิงจึงเป็นคู่อุปถัมภ์ของชาย ไม่ใช่เข้ารับใช้ พระเจ้าได้ทรงเทิดทูนเกียรติของสตรี โดยที่พระองค์เองได้ทรงรับเอากายจากพระนางมารีย์ผู้ซึ่งพระศาสนจักรเคารพเป็นพระชนนีของพระเจ้าและเชิดชูเป็นแบบฉบับ

ของสตรี สตรีมีบทบาทสำคัญในแผนการนี้ตั้งแต่พระเยซูเจ้าทรงอยู่ในครรภ์ของพระนางมารีย์ จนถึงที่พระคูหา

หากแต่วัฒนธรรมไทยนับตั้งแต่อดีต ในสถาบันครอบครัว ผู้เป็นชายมีบทบาทในการเป็นผู้นำครอบครัว โดยมีหญิงเป็นผู้ตาม รวมถึงในพระศาสนจักรคาทอลิกก็เห็นว่า สมณะล้วนแล้วเป็นชาย ส่วนสตรีจะได้รับหน้าที่รองลงมาในฐานะผู้ช่วย แต่เมื่อสถานการณ์ทางสังคมโลกเปลี่ยนแปลงไป สตรีก็มีบทบาทสำคัญมากขึ้น ซึ่งพระศาสนจักรคาทอลิกได้พยายามยึดถือคำสั่งสอนและการปฏิบัติของพระเยซูคริสตเจ้ามาเป็นแนวทาง ในการให้เกียรติสตรีและได้พยายามส่งเสริมบทบาทของบรรดาสตรี สมเด็จพระสันตะปาปาโยฮัน ปอล ที่ 2 ได้ออกสมณลิขิตเรื่องศักดิ์ศรีและกระแสนะเรียกของสตรี ในโอกาสปีแม่พระ วันที่ 15 สิงหาคม ค.ศ. 1988 ข้อ 1 กล่าวว่า “ในคริสตศาสนา... มีการยกย่องศักดิ์ศรีสตรีมาโดยตลอดตั้งแต่ปฐมกาล... อันแสดงชัดว่ามีความหมายให้สตรีประกอบเป็นส่วนหนึ่งในโครงสร้างที่มีชีวิตและดำเนินงานไปในศาสนาคริสต์นี้” (John Paul 2, 1988, August 15) และในการประชุมสหพันธ์สภาบิชอปแห่งเอเชีย (FABC) ครั้งที่ 6 มีกล่าวถึง สตรีและบทบาทของพระศาสนจักรมีข้อเสนอแนะว่า “ความรัก คริสตชนต่อผู้อื่น และความยุติธรรมแยกออกจากกันไม่ได้เพราะความรักเรียกร้องความยุติธรรมอย่างแท้จริง คือการยอมรับศักดิ์ศรีและสิทธิของผู้อื่น ความยุติธรรมบรรลุถึงความสมบูรณ์ภายในความรักเท่านั้น” และในสมณสาส์นความชื่นชมยินดีแห่งพระวรสาร (Evangelii Gaudium) สมเด็จพระสันตะปาปาฟรังซิสตรัสเกี่ยวกับบทบาทของฆราวาสและสตรีไว้ในข้อ 103 ว่า “พระศาสนจักรตระหนักถึงสิ่งที่บรรดาสตรีจะนำมาให้แก่สังคมจากความรู้สึกอ่อนนไหว สัญชาตญาณและความสามารถพิเศษ... ข้าพเจ้ายินดีที่ได้เห็นสิ่งนี้ในบรรดาสตรีจำนวนมาก ที่แบ่งปันความรับผิดชอบงานอภิบาลร่วมกับบรรดาบาทหลวง ให้ความร่วมมือในการเป็นเพื่อนร่วมทางกับบุคคล...และให้ความคิดใหม่ๆ แก่การไตร่ตรองทางเทววิทยา” (Francis, 2013, November 24) เนื่องจากปัญหาในโลกปัจจุบันที่ทางเลือกสำหรับผู้หญิง มีมากขึ้น ต้นทุนค่าเสียโอกาสของการมีบุตรของผู้หญิงสูงกว่าในอดีตมากเพราะสังคมไทยยังคิดว่าการเลี้ยงดูลูกเป็นหน้าที่ของผู้หญิง เพราะเหตุนี้การมีบุตรน้อยลงส่งผลกระทบต่อพระศาสนจักรคาทอลิก จำนวนสามเณรน้อยลง

สาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้สตรีมีบทบาทในสังคมมากขึ้น ก็คือ สภาพการณ์โลกปัจจุบันในแทบทุกสังคมได้มีการเรียกร้องสิทธิและศักดิ์ศรีความเท่าเทียมกันระหว่าง ชาย

หญิง โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างในเรื่องเชื้อชาติ สีผิว เพศ อายุ ศาสนา วัฒนธรรม หรือความเชื่อ ดังนั้น สตรีจึงควรมีสติในความเป็นบุคคลและสิทธิที่จะตัดสินใจอย่างอิสระด้วยตนเอง สตรีสามารถแสดงศักยภาพของตนเองได้และจะต้องรักษาคุณสมบัติความเป็นหญิงคือ ความละเอียดอ่อนโยน การส่งเสริมบทบาทของสตรีในพระศาสนจักรคาทอลิกจึงเป็นเรื่องที่สำคัญในปัจจุบันด้วย พระศาสนจักรคาทอลิกท้องถิ่นควรเอาใจใส่บทบาทของสตรีให้มากยิ่งขึ้น

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงความสนใจที่จะทำการศึกษาเรื่อง การส่งเสริมบทบาทด้านงานอภิบาลของสตรีฆราวาสในพระศาสนจักรคาทอลิกยุคปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทด้านงานอภิบาลของสตรีฆราวาสในพระศาสนจักรคาทอลิกยุคปัจจุบัน

2. เพื่อศึกษาแนวทางส่งเสริมบทบาทด้านงานอภิบาลของสตรีฆราวาสในพระศาสนจักรคาทอลิกยุคปัจจุบัน

กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ

กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ในการศึกษาบทบาทด้านงานอภิบาลของสตรีฆราวาสในพระศาสนจักรคาทอลิกยุคปัจจุบัน และ แนวทางส่งเสริมบทบาทด้านงานอภิบาลของสตรีฆราวาสในพระศาสนจักรคาทอลิกยุคปัจจุบัน จำนวน 11 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ตามหน้าที่หรือคุณสมบัติดังต่อไปนี้

1. สตรีฆราวาส ที่เป็นสมาชิกคณะกรรมการคาทอลิกเพื่อสตรี สภาประชุมบาทหลวงโรมันคาทอลิกแห่งประเทศไทย จำนวน 4 คน

1.1 ผู้อำนวยการแผนกสตรีฆราวาส สภาประชุมบาทหลวงโรมันคาทอลิกแห่งประเทศไทย 1 คน

1.2 คณะกรรมการคาทอลิกเพื่อสตรี อัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ 1 คน

1.3 คณะกรรมการคาทอลิกเพื่อสตรี สังฆมณฑลอุบลราชธานี 1 คน

1.4 คณะกรรมการคาทอลิกเพื่อสตรี สังฆมณฑลราชบุรี 1 คน

2. บาทหลวงที่เคยมีประสบการณ์การทำงานอภิบาลร่วมกับสมาชิกคณะกรรมการคาทอลิกเพื่อสตรี สภาประมุขบาทหลวงโรมันคาทอลิกแห่งประเทศไทย ไม่น้อยกว่า 3 ปี จำนวน 3 คน

2.1 บาทหลวง อัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ 1 คน

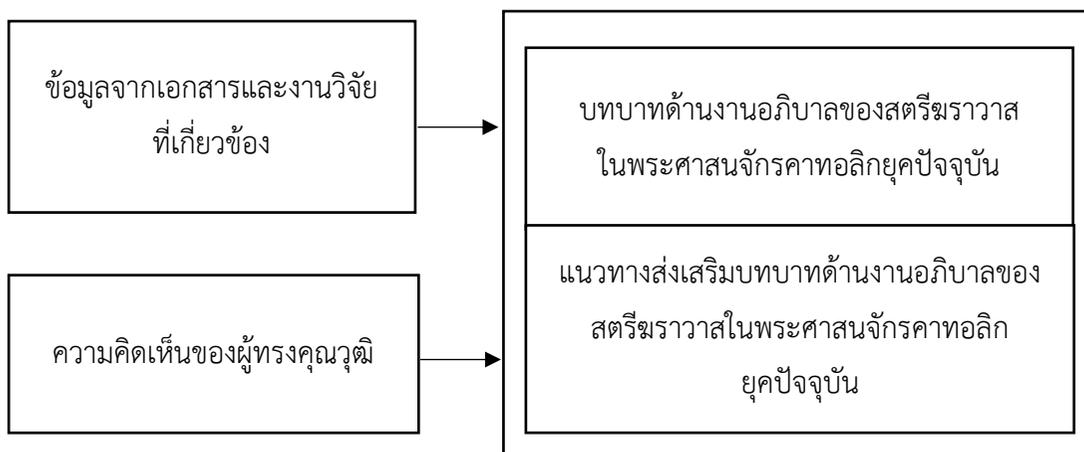
2.2 บาทหลวง สังฆมณฑลอุบลราชธานี 1 คน

2.3 บาทหลวง สังฆมณฑลราชบุรี 1 คน

3. สตรีฆราวาส ที่มีประสบการณ์ช่วยงานอภิบาลในชุมชนวัดคาทอลิก ไม่น้อยกว่า 1 ปี จำนวน 3 คน

4. อาจารย์ผู้สอนวิชาพระคัมภีร์ ในสาขาเทววิทยาจริยธรรมธรรม วิทยาลัยแสงธรรม จำนวน 1 คน

กรอบแนวคิดการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

สตรีฆราวาส หมายถึง สตรีผู้รับศีลล้างบาปในศาสนาคริสต์ นิกายโรมันคาทอลิก เป็นคริสตศาสนิกชนทั่วไปที่ไม่ได้เป็นนักบวชในคริสตศาสนา (ไม่ได้รับศีลบวชหรืออยู่ในสถานะชีวิตนักบวชที่พระศาสนจักรคาทอลิกรับรอง)

บทบาทด้านงานอภิบาลของสตรีฆราวาส หมายถึง การทำหน้าที่หรือพฤติกรรมของคริสตชนที่สอดคล้องกับสถานภาพของตน โดยการดำเนินชีวิตด้วยการอุทิศตนในการทำงานอภิบาลด้านต่างๆ ของพระศาสนจักรคาทอลิกในประเทศไทย ในขณะที่ยังประกอบอาชีพหรือมีบทบาทหน้าที่อื่นๆ ในครอบครัวและสังคมโดยปกติสุข ด้วยการเป็นประจักษ์พยานถึงพระคริสตเจ้าด้วยชีวิตประจำวัน และการปฏิบัติหน้าที่ที่สืบทอดพันธกิจของพระเยซูเจ้าท่ามกลางชุมชนผู้มีความเชื่อและไม่มีความเชื่อ เพื่อความสัมพันธ์เป็นหนึ่งเดียวกับพระองค์ ผ่านงานอภิบาลในด้านต่างๆ โดยเฉพาะหน้าที่หลักที่สำคัญ 3 ด้าน คือ 1) การเป็นสงฆ์ 2) การเป็นประกาศก และ 3) การเป็นกษัตริย์ รวมถึงด้านอื่นๆ ได้แก่ ด้านการเป็นผู้ติดตามพระเยซูเจ้า การเป็นผู้ให้คำปรึกษา การพัฒนาสังคม และการมีส่วนร่วมในแผนการของพระเจ้า

การเป็นสงฆ์ หมายถึง ผ่านทางศีลล้างบาป คริสตชนทุกคนเป็นผู้แทนพระคริสตเจ้าในชุมชน ในสังคมที่ตนอยู่ ใช้ชีวิตของตนเป็นดั่งพระพรของพระเจ้าแก่พี่น้องรอบข้างผ่านทางศีลล้างบาป คริสตชนทุกคนถูกเจิมให้มีหน้าที่อันศักดิ์สิทธิ์นี้ ดังนั้น คริสตชนทุกคนจึงมีหน้าที่ที่จะเป็นตัวกลางในการเข้าถึงพระเจ้า ภาวนาต่อพระองค์เพื่อพี่น้องพี่น้อง มีส่วนสำคัญในแผนการแห่งความรอดของพระเจ้า คือการนำประชากรของพระองค์ กลับมาหาพระองค์

การเป็นประกาศก หมายถึง หน้าที่ที่คริสตชนทุกคนได้รับผ่านทางศีลล้างบาป ให้เป็นผู้นำข่าวดีของพระเจ้า ประกาศถึงพระวาจาและกิจการดีของพระองค์ และนำความชอบธรรมนี้ไปสู่สุดปลายแผ่นดินผ่านทางวิถีชีวิต ทั้งนี้อาศัยการนำของพระจิตเจ้าในชีวิตของแต่ละคน

การเป็นกษัตริย์ หมายถึง หน้าที่ที่คริสตชนทุกคนได้รับผ่านทางศีลล้างบาปให้ปกครองประชากรของพระเจ้าในชุมชนที่ตนเองอยู่ ทั้งนี้ไม่ใช่ด้วยอำนาจของตนเองแต่เป็นอำนาจของพระเจ้า องค์กรความรัก คริสตชนจึงต้องดำเนินชีวิตด้วยความรัก รักความยุติธรรม สนับสนุนความชอบธรรม รักสันติ เพื่อพระสิริรุ่งโรจน์ของพระเจ้าและเพื่อประโยชน์แก่ประชากรของพระเจ้าทั้งหมด

พระศาสนจักรคาทอลิก หมายถึง ชุมชนแห่งความเชื่อ ความศรัทธาในพระเจ้าที่เป็นสากลสู่ทุกวัฒนธรรมแห่งปวงชน เป็นสังคมแห่งผู้มีความเชื่อเดียวกันตามหลักคำสอนของศาสนาคริสต์ นิกายโรมันคาทอลิก ที่มีรากฐานจากพระคัมภีร์ อำนาจการสั่งสอนของพระศาสนจักรและธรรมประเพณี และมีพิธีกรรมปฏิบัติเหมือนกัน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูล ได้แก่ ประเด็นการสนทนากลุ่มสำหรับสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อทราบถึงบทบาทด้านงานอภิบาลของสตรีฆราวาสในพระศาสนจักรคาทอลิกยุคปัจจุบัน และแนวทางการส่งเสริมบทบาทด้านงานอภิบาลของสตรีฆราวาสในพระศาสนจักรยุคปัจจุบัน

การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบสอบถาม ตามขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. นำข้อมูลที่สังเคราะห์ได้มาสร้างประเด็นการสนทนากลุ่ม
3. นำประเด็นสนทนากลุ่ม เสนออาจารย์ที่ปรึกษาและแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา
4. นำแบบสนทนากลุ่มเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน และรับแบบสนทนากลุ่มกลับมาเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ด้วยวิธีการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC: Index of Item Objective Congruence) ได้ค่า IOC เท่ากับ 0.66 - 1.00 ซึ่งมากกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 0.5 แล้วปรับแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ
5. นำประเด็นสนทนากลุ่มไปใช้เก็บข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยทำการศึกษาวิเคราะห์พระคัมภีร์ เอกสารพระศาสนจักรคาทอลิก เอกสารวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษาวิเคราะห์บทบาทสตรีฆราวาสในพระศาสนจักรคาทอลิก
2. ผู้วิจัยนัดหมายวันเวลาที่สนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ และเริ่มการสนทนากลุ่มด้วยการ สรุปรายละเอียดเกี่ยวกับบทบาทของสตรีฆราวาสในพระศาสนจักรต่อผู้ทรงคุณวุฒิอีก แล้วดำเนินการสนทนากลุ่มประเด็นการสนทนากลุ่มและวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย
4. ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิมาตรวจทานความครบถ้วน วิเคราะห์ สังเคราะห์ และสรุปรายผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์
5. ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารและการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมดมาเรียบเรียง สรุปรายงานผลการศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลจากพระคัมภีร์ ใช้การแปลและตีความ
2. การวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารพระศาสนจักรคาทอลิก และเอกสารวิชาการต่างๆ ใช้การวิเคราะห์สังเคราะห์เนื้อหา (Content analysis and content synthesis)
3. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

ผลการวิจัย

สตรีฆราวาสในพระศาสนจักรคาทอลิก ยุคปัจจุบัน ควรมีบทบาทในด้าน 1) การเป็นสงฆ์ 2) การเป็นประกาศก 3) การเป็นกษัตริย์ รวมถึง 4) ด้านอื่นๆ ได้แก่ การเป็นผู้ติดตามพระเยซูเจ้า การเป็นผู้ให้คำปรึกษา การพัฒนาสังคมและการมีส่วนร่วมในแผนการของพระเจ้า ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะบทบาทต่างๆ เหล่านี้เป็นบทบาทที่สำคัญที่จะช่วยให้สตรีฆราวาสสามารถตอบสนองต่อกระแสเรียกของตนที่ได้รับจากศีลล้างบาปและในฐานะการเป็นคริสตชนได้อย่างดี รวมทั้งยังช่วยเหลือพระศาสนจักรในการประกาศข่าวดีของพระเจ้าทั้งผ่านทางวาจาและกิจการดีต่างๆ และสตรีฆราวาสมีความรู้ ความสามารถความละเอียดลออในการทำงานในด้านต่างๆ ได้เป็นอย่างดี อาทิเช่น การทำหน้าที่ในการเตรียมพิธีบูชาขอบพระคุณ หรือการมีส่วนร่วมในการเป็นนักขับร้องหรือผู้อ่านในพิธีบูชาขอบพระคุณ ซึ่งเป็นไปตามที่ผู้ทรงคุณวุฒิได้กล่าวไว้ว่า “การมีส่วนร่วมในกลุ่มวัดในการทำพิธีบูชาขอบพระคุณทุกวันอาทิตย์ หรือโอกาสฉลองวันสำคัญต่างๆ มีส่วนร่วมในการช่วยเหลือด้านพิธีกรรม... ทำให้เห็นว่าคุณค่าศักดิ์สิทธิ์ ไม่ได้ขึ้นอยู่กับบุคคลที่ได้รับกระแสเรียกโดยเฉพาะการเป็นสตรีที่เป็นฆราวาสก็มีส่วนร่วมในการทำให้พระศาสนจักรศักดิ์สิทธิ์ได้” ซึ่งเป็นไปตามที่พระสมณกฤษฎีกา Apostolicam Actuositatem โดยได้กล่าวไว้ว่า “โดยเหตุที่ฆราวาสมีส่วนในตำแหน่งแห่งการเป็นสงฆ์ ประกาศกและกษัตริย์ของพระคริสตเจ้าแล้ว ฆราวาสจึงมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในชีวิตและกิจกรรมของพระศาสนจักรโดยมีจิตตารมณ์ของงานธรรมทูตที่ย่อมช่วยเหลือและให้กำลังใจทั้งผู้อภิบาลสัตบุรุษและประชาสัตบุรุษเอง” (Paul 6, 1965, November 18) ยิ่งไปกว่านั้น ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Steeves, B.A., M.A. (2017), Melissa Jill Small and Liberty University (2015), Linguli (2017), ศูนย์วิจัยประยุกต์ในอัครสาวก (CARA) (2015), Mwangi

(2011) และ Burgert (2017) ที่ชี้ให้เห็นว่าสตรีมีบทบาทสำคัญในสังคมของพระศาสนจักร พวกเขาสามารถมีบทบาทสำคัญในการนำพระศาสนจักรท้องถิ่น เป็นผู้นำชุมชน กลุ่มองค์กรต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จนกระทั่งการเป็นผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของพระศาสนจักร ทั้งนี้ทั้งนั้น สตรีจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะต้องตระหนักถึงบทบาทของตนที่ได้รับในฐานะเป็นคริสตชน ทั้งนี้มีบทบาทที่สามารถนำมาอภิปรายได้ดังต่อไปนี้

1.1 บทบาทด้านการเป็นสงฆ์

จากการศึกษาเอกสารจะเห็นได้ว่า บทบาทของการเป็นสงฆ์ที่สำคัญและเป็นเอกลักษณ์คือการบันทาลความศักดิ์สิทธิ์ ความเป็นสงฆ์ของสตรีฆราวาสผู้รับศีลล้างบาป คือการมีส่วนร่วมในความเป็นสงฆ์ของพระคริสตเจ้า สตรีฆราวาสจึงมีอำนาจในการบันทาลให้ชีวิตของตนดำเนินไปด้วยความศักดิ์สิทธิ์ อีกทั้งยังนำพี่น้องรอบข้างไปสู่หนทางแห่งความศักดิ์สิทธิ์ นี้ด้วยเช่นเดียวกัน พวกเขามีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือด้านงานอภิบาลของพระสังฆราช พระสงฆ์ และสังฆานุกร ช่วยเหลือให้บรรดาผู้รับศีลล้างบาปทุกคนมุ่งสู่หนทางแห่งความศักดิ์สิทธิ์ โดยใช้ความละเอียดละออของบรรดาสตรีเหล่านี้ที่ช่วยส่งเสริมความศรัทธาแก่พี่น้องคริสตชนที่มาพร้อมพิธีบูชาขอบพระคุณอย่างยิ่ง

จากการประชุมกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ เห็นได้ว่า สตรีฆราวาสสามารถมีบทบาทในด้านการเป็นสงฆ์ได้ด้วยการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติศาสนกิจ อีกทั้งการมีส่วนร่วมในกลุ่มวัดที่เห็นได้ชัดว่า ผู้มีส่วนร่วมในการเตรียมพิธีกรรม การขับร้อง อ่านบทอ่าน มักจะเป็นสตรีที่มีบทบาท รวมถึงการมีบทบาทในด้านงานอภิบาล การออกเยี่ยมพี่น้องตามบ้าน ช่วยเหลือผู้ที่ต้องการรู้จักกับพระ อีกทั้งยังมีส่วนในการปลุกฝังบทบาทนี้ให้แก่บรรดาเด็กๆ และเยาวชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เด็กผู้หญิงที่จะเป็นอนาคตของพระศาสนจักร ให้พวกเขามีส่วนในบทบาทด้านการเป็นสงฆ์เพื่อว่าพวกเขาจะได้เติบโตขึ้นตอบสนองบทบาทด้านนี้ซึ่งพวกเขาได้รับจากศีลล้างบาป อีกทั้งยังตระหนักถึงความท้าทายที่จะเชิญชวนให้สตรีตระหนักถึงความสำคัญคุณค่าของบทบาทด้านการเป็นสงฆ์นี้ เพราะหลายครั้งด้วยกันที่บรรดาสตรีฆราวาสได้ปฏิบัติบทบาทด้านการเป็นสงฆ์โดยที่พวกเขาไม่รู้ตัว เพราะทำไปเพียงเพราะเป็นกิจวัตร เป็นสิ่งที่ถูกปลุกฝังโดยไม่รู้แจ้งว่าพวกเขากำลังปฏิบัติบทบาทอะไรอยู่

1.2 บทบาทด้านการเป็นประกาศก

จากการศึกษาเอกสารจะเห็นได้ว่า บทบาทการเป็นประกาศกที่สำคัญและเป็นเอกลักษณ์คือการเป็นประจักษ์พยานด้วยชีวิต สตรีฆราวาสถูกเรียกให้มีพันธกิจพิเศษในการประกาศข่าวดีของพระเจ้า คอยช่วยเหลือและให้การสนับสนุนเหมือนดังกลุ่มสตรีที่ติดตามพระเยซูเจ้าในพันธกิจของพระองค์ บรรดาสตรีที่ติดตามพระองค์นั้นได้ดำเนินชีวิตร่วมกับพระเยซูเจ้าร่วมในพันธกิจของพระองค์อย่างเรียบง่าย

จากการประชุมกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิเห็นได้ว่า สตรีฆราวาสมีบทบาทสำคัญในการเป็นประกาศกในชุมชนที่ตนเองอยู่ ทั้งในวัด โรงเรียน องค์กรต่างๆ ของพระศาสนจักร พวกเขามีส่วนช่วยเหลือบาทหลวงในการประกาศข่าวดีด้วยการเป็นประจักษ์พยานด้วยชีวิต การออกเยี่ยมชุมชน ผู้ด้อยโอกาส ผู้ยากไร้ อีกทั้งยังสามารถมีส่วนร่วมในการประกาศข่าวดีผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ อีกทั้งยังเห็นได้ชัด โดยเริ่มจากสถาบันครอบครัว ซึ่งสตรีมีบทบาทอย่างมากในการปลูกฝังเลี้ยงดูบุตรที่จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต เป็นอนาคตของสังคมและของพระศาสนจักร รวมถึงในกลุ่มองค์กรต่างๆ ของพระศาสนจักรที่สมาชิกโดยส่วนมากมักจะเป็นสตรีที่อุทิศตน เป็นประจักษ์พยานถึงพระเจ้า เป็นประกาศกด้วยชีวิตของตนเอง

1.3 บทบาทด้านการเป็นกษัตริย์

จากการศึกษาเอกสารจะเห็นได้ว่า พระศาสนจักรให้ความสำคัญของบทบาทสตรี โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้อำนาจในการตัดสินใจเรื่องสำคัญที่จะส่งผลต่อพระศาสนจักร สตรีฆราวาสที่เป็นผู้นำพระศาสนจักรในด้านต่างๆ ก็มีการตัดสินใจที่ดีเยี่ยม อีกทั้งอาจมีความละเอียดลออ มีการใช้เรื่องของอารมณ์ความรู้สึกเข้ามาช่วยให้เข้าใจผู้อื่นมากยิ่งขึ้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่สตรีฆราวาสจะต้องไตร่ตรองถึงความเป็นบุคคลของตนเอง พวกเขาจึงจำเป็นต้องตระหนักรู้และเข้าใจ เพื่อที่จะสามารถปกครองตนเอง บังคับตนเองให้ดำเนินชีวิตในหนทางของพระเจ้าด้วยความสุภาพถ่อมตนและดำเนินชีวิตในพันธกิจแห่งการเป็นผู้รับใช้เยี่ยงพระคริสตเจ้า พวกเขายังถูกเรียกร้องให้เป็นกระจกสะท้อนความจริง เป็นมโนธรรมของสังคม แสดงออกถึงบทบาทการเป็นกษัตริย์ในการเอาชนะบาปและความชั่วร้าย อีกทั้งยังต้องนำพี่น้องรอบข้างเข้าสู่หนทางแห่งความศักดิ์สิทธิ์ หนทางแห่งการเป็นประชากรของพระเจ้าในพระนครศักดิ์สิทธิ์ของพระองค์

จากการประชุมกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ เห็นได้ว่า บรรดาสตรีสามารถมีบทบาทด้านการเป็นกษัตริย์ได้อาศัยแนวความคิด ความเอาใจใส่ ความละเอียดละออที่ทำให้บรรดาสตรีฆราวาสมีความสามารถที่จะเข้าใจผู้อื่น เข้าถึงพี่น้องในชุมชนได้อย่างดี อีกทั้งยังเป็นที่น่าสนใจว่าพระศาสนจักรได้สนับสนุนให้บรรดาสตรีมีบทบาทสำคัญในพระศาสนจักร เป็นผู้นำในองค์กรต่างๆ ยิ่งไปกว่านั้นยังเน้นย้ำถึงบทบาทการเป็นผู้นำเยี่ยงผู้รับใช้ ซึ่งในสังคมปัจจุบัน สตรีมีภาพลักษณ์ของความสุขภาพ อ่อนน้อม ถ่อมตน จึงช่วยให้พวกเขาทำหน้าที่การเป็นผู้นำในบทบาทด้านการเป็นกษัตริย์ได้อย่างดีและมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังสามารถปฏิบัติบทบาทด้านการเป็นกษัตริย์นี้ได้โดยเริ่มจากครอบครัว จากชุมชนที่ตนเองอยู่ในการช่วยเหลือพี่น้องที่ต้องการความช่วยเหลือ เป็นแบบอย่างของการเป็นคริสตชนที่ดีและเป็นผู้นำในองค์กรต่างๆ ที่ช่วยเหลือให้พี่น้องคริสตชนเข้าถึงพระเจ้ามากยิ่งขึ้น

1.4. บทบาทด้านอื่นๆ ได้แก่ การเป็นผู้ติดตามพระเยซูเจ้า การเป็นผู้ให้คำปรึกษา การพัฒนาสังคม และ การมีส่วนร่วมในแผนการของพระเจ้า

จากการศึกษาเอกสารจะเห็นได้ว่า สตรีฆราวาสได้ถูกเรียกให้ติดตามพระองค์อย่างใกล้ชิดผ่านทางศีลล้างบาปที่พวกเขาได้รับ ดังที่เราเห็นได้ในชีวิตของพระเยซูเจ้าซึ่งมีพระนาง มารีย์คอยโอบอุ้มดูแลและติดตามพระองค์ ทุกวินาทีของชีวิตพระเยซูเจ้ามีพระนางมารีย์อยู่แม้ไม่มีการบันทึกเหตุการณ์ แต่การเป็นแบบอย่างของพระนางยังปรากฏ บรรดาสตรีฆราวาสก็ได้รับบทบาทนี้เช่นกันในการอยู่ใกล้ชิดกับพระเยซูเจ้า ติดตามพระองค์เป็นหนึ่งเดียวกับพระองค์ผ่านทางชีวิตของพวกเขาเอง ยิ่งไปกว่านั้นสตรีฆราวาสยังมีบทบาทในการเป็นผู้ก้าวเดินไปกับพี่น้องคริสตชนรอบข้างในท่ามกลางสังคมที่มีความวุ่นวาย ชุมชนคริสตชนจึงต้องช่วยเหลือกันอย่างแน่นอน ไม่ใช่เพียงเรื่องชีวิตการเป็นอยู่ภายนอกแต่รวมถึงการดำเนินไปของชีวิตฝ่ายจิตด้วย สตรีฆราวาสสามารถเริ่มต้นบทบาทการเป็นผู้ให้คำปรึกษาด้วยการฟัง ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในสังคม โดยอาศัยแบบอย่างของพระนางมารีย์ที่ดำเนินชีวิตตามน้ำพระทัยของพระเจ้า โดยการเดินเคียงข้างไปพร้อมกับบรรดาศิษย์ ดังนั้น สตรีฆราวาสผู้ซึ่งมีพระนางมารีย์เป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต จึงจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้บทบาทการเป็นผู้ให้คำปรึกษา ผู้ที่เดินเคียงข้างพร้อมกับบรรดาศิษย์ของพระองค์ในโลกปัจจุบัน เพื่อว่าพระอาณาจักรของพระเจ้าจะได้ปรากฏชัดแจ้งในสังคมเราอย่างแท้จริง

และในฐานะเป็นพลเมืองในสังคม สตรีฆราวาสเป็นสมาชิกของชุมชนพระศาสนจักร พวกเขามีบทบาทในการเป็นพลเมืองที่ดี มีหน้าที่ในการพัฒนาสังคมตามแบบอย่างของพระเยซูเจ้า ดังนั้น บรรดาสตรีฆราวาสจึงสามารถมีบทบาทในการเป็นผู้นำการพัฒนาไปสู่ชุมชน สังคม เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของประชาชนในสังคม ชุมชนนั้นๆ สตรีฆราวาสจึงต้องมีความพยายามที่จะมองเห็นพระเยซูเจ้าในพี่น้องรอบข้าง ให้ความรักแก่เขา ช่วยเหลือเขา เพราะ “เราบอกความจริงแก่ท่านทั้งหลายว่า ท่านทำสิ่งใดต่อพี่น้องผู้ต่ำต้อยที่สุดของเราคนหนึ่ง ท่านก็ทำสิ่งนั้นต่อเรา” (มธ 25:40) และท้ายที่สุด สตรีฆราวาสจำเป็นต้องยึดพระนางมารีย์เป็นแบบอย่าง ดังที่เราเห็นได้ในพระวรสารนักบุญลูกาได้เล่าถึงการแจ้งสารเรื่องการบังเกิดมาของพระเยซูเจ้า (ลก 1:26-38) พระนางมารีย์ตอบรับน้ำพระทัยของพระเจ้าว่า “ข้าพเจ้าเป็นผู้รับใช้ของพระเจ้า ขอให้เป็นไปกับข้าพเจ้าตามวาจาของท่านเถิด” (ลก 1:38) พระเจ้ามีอำนาจมากล้นแต่ส่วนสำคัญในแผนการแห่งความรอดของพระองค์ คือความร่วมมือของมนุษย์ที่พร้อมจะสละและอุทิศตนเองเพื่อให้แผนการของพระเจ้าสำเร็จไปในชีวิตของแต่ละคน

ยิ่งไปกว่านั้น จากการประชุมกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ เห็นได้ว่า บรรดาสตรีฆราวาสถูกเรียกผ่านทางศีลล้างบาปให้เลียนแบบชีวิตของพระเยซูเจ้า ติดตามพระองค์อย่างใกล้ชิดโดยมีพระนางมารีย์เป็นแบบอย่าง ดังนั้นสตรีฆราวาสจึงสามารถติดตามพระเยซูเจ้าได้ด้วยชีวิตของตน โดยการปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระเยซูเจ้า เป็นแบบอย่างให้กับพี่น้องรอบข้าง ช่วยเหลืองานของพระศาสนจักร น้อมรับพันธกิจที่ได้รับด้วยความสุภาพ อ่อนน้อม ถ่อมตนและปฏิบัติพันธกิจต่างๆ เหล่านี้เสริมความสามารถของตน ยิ่งไปกว่านั้น สตรีฆราวาสมีส่วนในการปฏิบัติบทบาทด้านการเป็นผู้ให้คำปรึกษาได้ด้วยการรับฟังด้วยหัวใจ ในท่ามกลางสังคมโลกปัจจุบัน ดังนั้น ในฐานะที่เป็นคริสตชน ผู้รับศีลล้างบาป สตรีฆราวาสสามารถปฏิบัติหน้าที่เหล่านี้ได้โดยเริ่มต้นด้วยการฟัง ฟังโดยไม่ตัดสิน ฟังด้วยความเข้าใจพี่น้องเหล่านั้นที่ต้องการระบาย ต้องการความช่วยเหลือ

บรรดาสตรีฆราวาสยังมีหน้าที่ในการพัฒนาสังคม ชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ ทั้งในการออกเยี่ยมเยียนพี่น้องคริสตชน การช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส ผู้สูงอายุ กิจกรรมศาสนสัมพันธ์ ไม่ใช่เพียงในชุมชนคริสตชนเท่านั้น แต่บรรดาสตรีฆราวาสยังมีบทบาทในการช่วยเหลือส่งเสริมสังคมเมืองของเราให้น่าอยู่ เอาใจใส่ซึ่งกันและกัน อุทิศตนเป็นอาสาสมัครช่วยเหลือพัฒนาสังคมที่อาศัยให้น่าอยู่มากยิ่งขึ้น และท้ายที่สุดบรรดาสตรีฆราวาสได้ตอบสนองกระแสเรียกการเป็น

ผู้มีส่วนร่วมในแผนการของพระเจ้าได้อย่างดี ดังที่เห็นได้ในสตรีฆราวาสหลายๆ ท่านที่อุทิศตนทำงานของพระเจ้าตามแบบอย่างของพระนางมารีย์ ที่น้อมรับน้ำพระทัยของพระเจ้า แม้ว่าจะเกิดความไม่เข้าใจ เกิดความสับสนวุ่นวายใจ บรรดาสตรีเหล่านี้มีความสุขภาพอ่อนโยนตอบรับคำเชิญชวนของบรรดาพระสงฆ์ นักบวชให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของพระศาสนจักรถึงอย่างไรก็ดี ในปัจจุบันยังมีสตรีหลายท่านที่อุทิศตนทำงานในพระศาสนจักรในหลายๆ ด้าน โดยยังไม่ตระหนักถึงความจริงข้อนี้ว่าพวกเขาไม่ได้ทำเพียงเพราะเป็นจิตอาสา แต่เป็นการตอบรับเสียงเรียกของพระเจ้าให้มาเป็นผู้มีส่วนร่วมในแผนการของพระองค์

อภิปรายผล

แนวทางในการส่งเสริมบทบาทด้านงานอภิบาลของสตรีฆราวาสในพระศาสนจักรคาทอลิกยุคปัจจุบัน สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

1.1 ควรมีการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจอันเป็นหนึ่งเดียวกันระหว่างพระสังฆราช พระสงฆ์และนักบวช และบรรดาสตรีฆราวาส เพื่อจะได้สามารถที่จะทำงานอภิบาลของพระศาสนจักรได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากในทางปฏิบัติแล้วมีความห่างเหินระหว่างพระสังฆราช พระสงฆ์ และนักบวชกับบรรดาสตรีฆราวาสซึ่งทั้งสองฝ่ายต่างมีความคิดเห็นทัศนคติของตน เหมือนและต่างกันหลายประเด็น โดยฝั่งผู้ใหญ่ของพระศาสนจักรมีแนวทางในการปฏิบัติกิจการต่างๆ ของพระศาสนจักร และในเวลาเดียวกันบรรดาสตรีฆราวาสมักมีภาพลักษณ์ของตนในการเป็นผู้ตาม กล่าวคือ ปฏิบัติตามความคิดเห็นของผู้ใหญ่ ซึ่งสอดคล้องกับประเด็นที่ผู้ทรงคุณวุฒิได้แสดงความคิดเห็นในประเด็นที่ว่า หลายต่อหลายครั้งสตรีฆราวาสมักเข้าไม่ถึงหรือไม่มีโอกาสได้พบปะ พูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้ใหญ่ของพระศาสนจักร อีกทั้งแนวทางนี้ยังสอดคล้องกับสิ่งที่คำสอนพระศาสนจักรได้พยายามชี้ให้เห็นว่า “บรรดาฆราวาสคริสตชนอาจรู้สึกว่าคุณได้รับเรียกให้เข้ามีส่วนร่วมในงานอภิบาลในการรับใช้ชุมชนเพื่อให้พระศาสนจักรเติบโตและมีชีวิตชีวายิ่งขึ้นโดยปฏิบัติ ศาสนาบริการต่างๆ ตามพระพรหรรษาและพระพรพิเศษที่พระเจ้าประทานให้” รวมถึงในสมณสาสน์ *Mulieris Dignitatem* ได้กล่าวถึง “เกียรติและกระแสน้ำเรียกของบรรดาสตรีในบริบทของพระศาสนจักรคาทอลิกไว้ชัดเจนว่า พระศาสนจักรสนับสนุนแนวความคิดความร่วมมือกันอย่างสมบูรณ์

ระหว่างชายและหญิง โดยมุ่งหาแนวทางยืนยันถึงบทบาทที่โดดเด่นของบรรดาสตรีใน
พระศาสนจักรและในสังคม” (John Paul II, 1988, August 15)

1.2 ควรมีการอบรมสัมมนาให้ความรู้แก่บรรดาสตรีฆราวาส เพื่อพวกเขาจะได้มีความรู้
ความเข้าใจในด้านต่างๆ จำเป็นต้องงานอภิบาลของพวกเขา และสามารถที่จะทำหน้าที่ของตนใน
บทบาทต่างๆ ได้อย่างดี เนื่องจากในทางปฏิบัติแล้ว สตรีฆราวาสได้ทำหน้าที่ของตนตามบทบาท
ต่างๆ เหล่านี้แล้ว แต่พวกเขาอาจไม่รู้ถึงความหมายหรือคุณค่าของสิ่งที่ตนกำลังทำ
จนหลายครั้งอาจลดทอนคุณค่าของกิจการดีต่างๆ เหล่านี้ ซึ่งสอดคล้องกับประเด็นที่
ผู้ทรงคุณวุฒิได้ชี้ให้เห็นว่าสตรีฆราวาสมีบทบาทหลายอย่างในพระศาสนจักรทั้งในด้านการเป็น
สงฆ์ ประกาศกและกษัตริย์ เป็นพวกเขาเองที่ไม่มีความรู้ ความเข้าใจในพันธกิจที่พวกเขากำลัง
ปฏิบัติ และแนวทางส่งเสริมบทบาทสตรีฆราวาสข้อนี้ ได้สอดคล้องกับประเด็นที่สมณลิขิต
Lumen Gentium ได้ชี้ให้เห็นถึงว่า บรรดาฆราวาสจึงชวนขวยหาความรู้ให้มากยิ่งขึ้นในเรื่อง
ความจริงที่พระเจ้าทรงเปิดเผยและวิงวอนขอพระพรแห่งปรีชาญาณจากพระเจ้าด้วย
ความร้อนรน (LG.35) (Paul 6, 1964, November 21) อีกทั้งในกฎหมายพระศาสนจักร
คาทอลิก มาตรา 212 วรรค 3 กล่าวว่า “ตามความรู้ ความสามารถและความโดดเด่นที่ตนมี
คริสตชนมีสิทธิและยิ่งกว่านั้น ในบางครั้งมีหน้าที่ต้องแสดงความคิดเห็นของตนในเรื่องที่เกี่ยวกับ
ความดีของพระศาสนจักรต่อนายชุมพาบาลผู้ศักดิ์สิทธิ์ และมีสิทธิ์ที่จะบอกความคิดเห็นของตน
ให้คริสตชนอื่นทราบ โดยคำนึงถึงความครบถ้วนของความเชื่อและศีลธรรมและเคารพต่อผู้
อภิบาล และโดยคำนึงถึงความดีต่อส่วนรวมและศักดิ์ศรีของบุคคล”

1.3 พระสังฆราช บาทหลวงและนักบวชควรเชิญชวนและเปิดโอกาสให้บรรดาสตรี
ฆราวาสเข้ามามีหน้าที่ มีบทบาทในองค์กรคาทอลิก สนับสนุนพวกเขาให้แสดงความคิดเห็น ให้มี
ความรับผิดชอบกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนหรือองค์กรต่างๆ เนื่องจากด้วยฐานะที่เป็นฆราวาสที่ดู
เหมือนว่าจะเป็นผู้ตาม เป็นเหมือนลูกแกะในฝูงชุมพาของพระเจ้าที่ต้องปฏิบัติตามเสียงของ
ชุมพาบาล จึงทำให้บรรดาสตรีฆราวาสไม่มีโอกาสที่จะเข้ามามีบทบาทในกิจการต่างๆ ของ
พระศาสนจักร ซึ่งสอดคล้องกับประเด็นที่ผู้ทรงคุณวุฒิระบุไว้ว่า หลายต่อหลายครั้งแล้วที่บรรดา
สตรีฆราวาสต่างรอให้พระสังฆราช พระสงฆ์หรือนักบวชมอบหมายหน้าที่ให้กับตนตาม
ความเหมาะสม ดังนั้นตามที่กฎหมายพระศาสนจักรมาตรา 225 วรรค 1 กล่าวว่า “เนื่องจาก
ฆราวาสได้รับมอบหมายหน้าที่จากพระเป็นเจ้าในการแพร่ธรรมเช่นเดียวกับคริสตชนทุกคนโดย

ทางศีลล้างบาปและศีลกำลัง ดังนั้นจึงมีหน้าที่และสิทธิทั่วไปในการทำงานในลักษณะส่วนบุคคล หรือในลักษณะรวมกันเป็นสมาคม เพื่อว่าสารของพระเป็นเจ้าเรื่องความรอด สามารถเป็นที่รู้จัก และยอมรับจากคนทั่วทุกมุมโลก หน้าที่นี้จะทวีความสำคัญยิ่งขึ้นในสภาวะการณ์ที่ ประชาชน สามารถได้ยินพระวรสาร และรู้จักพระคริสต์ได้เพียงจากฆราวาสเท่านั้น” อีกทั้งในสมณลิขิต Lumen Gentium ได้กล่าวว่า ฆราวาสทุกคนจึงมีหน้าที่ ในทำงานเพื่อบรรลุตามความประสงค์ ของพระเจ้า โดยช่วยมนุษย์ทุกคนให้รอด ทุกๆ สมัยทุกๆ หนแห่งและยิ่งวันยิ่งมากขึ้น โดยให้ ฆราวาสเข้ามามีส่วนร่วมทำงานตามกำลังของตน ในภารกิจของพระศาสนจักรกล่าวคือ งานบันดาลความรอดพ้นโดยอาศัยฆราวาสร่วมลงมือลงแรงด้วย (LG.33) (Paul 6, 1964, November 21) รวมถึงในสมณสาสน์ Christifideles Laici ได้กล่าวไว้ว่า “พวกเขายังมีหน้าที่ ในการรับใช้และประกาศข่าวดี “เป็นหน้าเป็นตาของพระศาสนจักร” และ “เป็นมือเป็นเท้าของ พระเจ้า” (John Paul 2, 1988, December 30) และจากคำปราศรัยของสมเด็จพระ สันตะปาปาเบเนดิกต์ที่ 16 ได้ชี้ให้เห็นว่า “บทบาทของสตรีในพระศาสนจักร ยุคแรกเริ่มว่ามี บทบาทสำคัญ และไม่ได้เป็นเพียงบทบาทของผู้ตามเท่านั้น แต่ยังมีความเป็นผู้นำด้วย”

1.4 ควรมีสรางความตระหนักรู้ โดยเริ่มต้นตั้งแต่สถาบันครอบครัวอันเป็นพื้นฐานของ สังคม บิดามารดาควรได้รับการอบรมในเรื่องของแนวทางการอบรมเลี้ยงบุตรที่กำลังจะเติบโต ขึ้นเป็นอนาคตของพระศาสนจักร เนื่องจากในปัจจุบันท่ามกลางสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลง ผู้คน ต่างลดคุณค่าของศาสนา ไม่ให้ความสำคัญกับบทบาทที่ตนได้รับผ่านทางศีลล้างบาปซึ่ง สอดคล้องกับประเด็นที่ผู้ทรงคุณวุฒิได้ชี้ให้เห็น ซึ่งระบุไว้ว่า มีความจำเป็นที่จะต้องปลูกฝังให้ คริสตชนตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตนในฐานะของการเป็นคริสตชน ผู้ติดตามพระเยซูเจ้า เพราะสังคมจะดีได้ต้องเริ่มจากสถาบันครอบครัว ซึ่งเป็นสถาบันพื้นฐานของสังคมโลกและ สังคมพระศาสนจักร และตามที่จดหมายของพระสันตะปาปาจอห์น ปอลที่ 2 ถึงบรรดาสตรี ใน ปี 1995 “ได้เน้นย้ำถึงเกียรติ บทบาทและศักดิ์ศรีของบรรดาสตรีที่ต้องได้รับการเรียกร้อง และ การตระหนักถึงชีวิตของพวกนางในสังคมปัจจุบันพระสันตะปาปายังได้ตระหนักถึงการปฏิบัติต่อ สตรีที่อย่างไม่ถูกต้อง ไม่เหมาะสมในประวัติศาสตร์ และยังระลึกและเน้นย้ำบทบาทสำคัญของ พวกนางในฐานะที่เป็นมารดา ภรรยา ลูกสาวและผู้ร่วมงาน และเน้นย้ำการมีส่วนร่วมของพวก นางในกิจการต่างๆ ของสังคม” (John Paul II, 1995, June 29) รวมถึงในหนังสือ Called and Gifted ซึ่งกล่าวไว้ว่า “คุณลักษณะสำคัญประการหนึ่งของฆราวาสชายและหญิงในปัจจุบัน

คือ ความรู้สึกที่เพิ่มมากขึ้นในการเป็นสมาชิกของพระศาสนจักร ที่มีทั้งความรู้ ประสบการณ์ และความตระหนักเสรีภาพความรับผิดชอบและความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันและกัน”

1.5 ควรมีการอบรมให้ความรู้บรรดาเด็กๆ และเยาวชน เพื่อพวกเขาจะได้สามารถเติบโตขึ้นเป็นคริสตชนที่ดี ตอบสนองกระแสเรียกของตนได้อย่างดี เนื่องจากในโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลง เด็กๆ และเยาวชนลดคุณค่าของพันธกิจของตนผ่านทางศีลล้างบาป และให้คุณค่ากับสิ่งอื่นๆ ทั้งในด้านศึกษา ความก้าวหน้าในการทำงานอื่นๆ เป็นไปตามที่ประเด็นที่ผู้ทรงคุณวุฒิระบุไว้ว่า เด็กๆ และเยาวชนเป็นอนาคตของชาติและพระศาสนจักร เมื่อเรามองถึงอนาคต จึงจำเป็นต้องสร้างรากฐานของอนาคตนั้นอย่างดีและเหมาะสม จึงจำเป็นต้องมีการอบรมเด็กๆ และเยาวชนให้สามารถตอบสนองกระแสเรียกของตนได้ อีกทั้งตามที่สมณลิขิต *Gaudium et Spes* ได้เรียกร้องให้ “ให้คริสตชนทุกคนตระหนักถึงความจริงที่ว่าพวกเขามีหน้าที่ที่จะทำงานเพื่อพัฒนาสังคม และยังประณามการแตกแยกในความเชื่อและในชีวิตประจำวันที่ส่งผลต่อความเข้าใจด้านศาสนาที่ถูกรบกวนด้วยการผูกมัดทางสังคมหรือผู้ที่เชื่อปฏิบัติศาสนกิจ และปฏิบัติตามกฎทางศีลธรรม และอ้างว่าคนผู้นั้นเป็นผู้ที่ปฏิบัติตามคำสอนของศาสนาอย่างเคร่งครัด หน้าที่ฝ่ายโลก ฆราวาสถูกเรียกร้องให้ทำงานร่วมกันกับบุคคลอื่นเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่กฎเกณฑ์ของพระเจ้า” (Paul 6, 1965, December 7) รวมถึงในบทความ *The Co-responsibility of the Lay Faithful in the Church and the World* ได้กล่าวว่า “ฆราวาสต้องได้รับการอบรมเลี้ยงดูและทำให้เป็นหนึ่งเดียว”

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับพระสังฆราช พระสงฆ์และนักบวช

พระสังฆราช พระสงฆ์และนักบวช ในฐานะที่เป็นผู้ใหญ่ฝ่ายพระศาสนจักร ควรเปิดโอกาสให้บรรดาสตรีฆราวาสได้แสดงบทบาทของตน มีส่วนร่วมในงานของพระศาสนจักร ในชุมชนวัด ในองค์กรคาทอลิกต่างๆ โดยเริ่มต้นจากการรับฟังความคิด ทศนคติของบรรดาสตรี ซึ่งมีประโยชน์ต่อความก้าวหน้าของการประกาศข่าวดีของพระเจ้า

ข้อเสนอแนะสำหรับสตรีฆราวาส

สตรีฆราวาสในฐานะที่เป็นคริสตชน ผู้รับศีลล้างบาป เป็นสมาชิกของพระศาสนจักรต้อง สวดวอนขอพระพรของพระเจ้าให้ตนมีความกล้าหาญที่จะอุทิศตนเอง แสดงออกถึงเอกลักษณ์ ในฐานะของการเป็นคริสตชนคนหนึ่งที่มีกระแสเรียก มีบทบาทสำคัญในพระศาสนจักรตาม ความสามารถของตน ดังนั้น สตรีฆราวาสจึงควรกล้าที่จะแสดงความคิดเห็น ที่จะรับผิดชอบ กิจกรรม งานต่างๆ ของพระศาสนจักร ให้คุณค่ากับตนเองและพร้อมอุทิศตนทำงานของพระเจ้า ด้วยความสุภาพ ถ่อมตน ตามแนวทางของพระศาสนจักรโดยระลึกถึงพระนางมารีย์ผู้เดิน เคียงข้างพระเยซูเจ้าอย่างสุภาพ ถ่อมตน มีพระนางเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยเรื่อง การส่งเสริมบทบาทด้านงานอภิบาลของสตรีฆราวาสในพระศาสนจักร คาทอลิกยุคปัจจุบันทำให้เข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงบทบาทสตรีฆราวาสในพระศาสนจักรคาทอลิกยุค ปัจจุบัน พร้อมกับแนวทางการส่งเสริมบทบาทด้านงานอภิบาลของพวกเขาตามบริบทชุมชน คริสตชนแต่ละท้องถิ่น ผู้วิจัยมีความปรารถนาที่จะเสริมสร้างกำลังใจ และส่งเสริมบทบาทของ สตรีฆราวาสในการทำงานอภิบาลของพระศาสนจักรให้ดีและให้กำลังใจบรรดาสตรีฆราวาส ในการทำหน้าที่คริสตชนตามบทบาทต่างๆ ที่ได้รับจากศีลล้างบาปซึ่งพวกเขาเป็นส่วนหนึ่งและ เป็นกำลังของพระศาสนจักร

ผู้วิจัยมีความยินดีอย่างยิ่งหากมีการต่อยอดงานวิจัยนี้เพื่อพัฒนาและแสวงหาวิธีการ ส่งเสริมบทบาทด้านงานอภิบาลของสตรีฆราวาสอย่างเหมาะสมตามบริบทของพระศาสนจักรใน แต่ละท้องถิ่น โดยให้กำลังใจบรรดาสตรีฆราวาสในการทำงานอภิบาลนี้ด้วยความเข้าใจ อุทิศตน ตามแบบอย่างพระแม่มารีย์ ร่วมกับบรรดาพระสังฆราช พระสงฆ์และนักบวช เช่นเดียวกันใน การศึกษาการส่งเสริมบทบาทด้านงานอภิบาลของสตรีฆราวาสในพระศาสนจักรคาทอลิก ยุคปัจจุบัน ผู้วิจัยได้ตั้งใจศึกษาและรวบรวมข้อมูลที่เป็นปัจจุบันของพระศาสนจักรคาทอลิกและ พบว่าการศึกษาเพิ่มเติมในด้านแนวทางการส่งเสริมบทบาทด้านงานอภิบาลของบรรดาสตรี ฆราวาสเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงไป พระศาสนจักรเริ่มต้น โดยพระสันตะปาปาฟรังซิสได้พยายามที่จะส่งเสริม ให้โอกาสบรรดาสตรีฆราวาสในการเป็นผู้นำ เป็นผู้อภิบาลและเป็นผู้ใช้ตามแบบอย่างพระคริสตเจ้า ถึงอย่างไรก็ดี ในฐานะที่เป็นผู้ร่วมงาน

ของพระศาสนจักร บรรดาสตรีฆราวาสจึงควรได้รับการสนับสนุนและได้รับโอกาสในกิจการต่างๆ ของพระศาสนจักร ผู้วิจัยจึงเสนองานวิจัยในครั้งต่อไปเพื่อต่อยอดงานวิจัยนี้ด้วยหัวข้อการศึกษา ทำความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ในชีวิตของบรรดาสตรีฆราวาสในฐานะที่พวกเขาเป็นผู้ร่วมงานพระสังฆราช พระสงฆ์และนักบวชในการเป็นประจักษ์พยานถึงข่าวดีของพระคริสตเจ้าที่ช่วยนำพี่น้องคริสตชนไปสู่ความศักดิ์สิทธิ์บนหนทางตามแบบอย่าง ขององค์พระคริสตเจ้าเอง

เอกสารอ้างอิง

- ไผยอง มนिरาช. (2562). คำสอนพระศาสนจักรคาทอลิก โดยคณะกรรมการคาทอลิกเพื่อคริสตศาสนธรรม แผนกคริสตศาสนธรรม สภาประมุขบาทหลวงโรมันคาทอลิกแห่งประเทศไทย. กฎหมายพระศาสนจักรในมือฆราวาส.
<http://www.ratchaburidio.or.th/main/rcb-bishop-priest/rbd-bishop-die/73-article/canon-law>
- สังฆมณฑลเชียงใหม่. (ม.ป.ป.). *วันสตรีสากล*. มิสซังโรมันคาทอลิกเชียงใหม่.
<https://www.cmdiocese.org/web/16356>
- Breshears, G. (1994). The body of Christ: Prophet, priest, or king?. *Journal of the Evangelical Theological Society*, 37(1), 3–26.
- Bungert, M. K. (2017, April 4). *Genius of Women: Giving Meaning to Lay Ecclesial Leadership* [Doctoral dissertation, University of St. Thomas].
https://ir.stthomas.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1084&context=caps_ed_lead_docdiss
- Canadian Conference of Catholic Bishops. (2016, September 8). *The Co-Responsibility of the Lay Faithful in the Church and the World*. St. Joseph Communications.

- Francis. (2013, November 24). *Evangelii Gaudium, The proclamation of the Gospel in Today's World*. Vatican.
https://www.vatican.va/content/francesco/en/apost_exhortations/documents/papa-francesco_esortazione-ap_20131124_evangelii-gaudium.html
- John Paul II. (1988, August 15). *Mulieris Dignitatem, Dignity and Vocation of Women on the Occasion of the Marian Year*. Vatican.
https://www.vatican.va/content/john-paul-ii/en/apost_letters/1988/documents/hf_jp-ii_apl_19880815_mulieris-dignitatem.html
- John Paul II. (1988, December 30). *Christifideles Laici, Post-Synodal Apostolic Exhortation*. Vatican. https://www.vatican.va/content/john-paul-ii/en/apost_exhortations/documents/hf_jp-ii_exh_30121988_christifideles-laici.html
- John Paul II. (1995, June 29). *Letter of Pope John Paul II to Women*. Vatican.
https://www.vatican.va/content/john-paul-ii/en/letters/1995/documents/hf_jp-ii_let_29061995_women.html
- Linguli, M. B. (2017, May 15). *Women Empowerment and Societal Transformation: The Voice of Women in Pastoral Ministry and Church Leadership of the Methodist Church in Kenya*. VID Specialized University.
<https://vid.brage.unil.no/vidxmlui/bitstream/handle/11250/2452341/Masteroppgave2017BensonLinguliMwingirwa.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Mwangi, M. N. (2011). *Women Ministry in the Church At the Grassroot Level: A Case Study of the Anglican Church of Kenya in Ngiriambu Achdeaconry of the Diocese of Kirinyaga* [Master's thesis, University of Nairobi].
http://erepository.uonbi.ac.ke/bitstream/handle/11295/3124/Mwangi,Magdaline%20N_Women%20ministry%20in%20the%20church%20at%20the%20grassroots%20level.pdf;sequence=1

- Paul VI. (1964, November 21). *Lumen Gentium, Dogmatic Constitution on the Church*. Vatican.
https://www.vatican.va/archive/hist_council/document/vatii_const_19641121_lumen-gentium_en.html
- Paul VI. (1965, November 18). *Apostolicam Actuositatem, Decree on the Apostolate of the Laity*. Vatican.
https://www.vatican.va/archive/hist_Council/documents/vat-ii_decree_19651118_apostolicam-actuositatem_en.html
- Paul VI. (1965, December 7). *Gaudium Et Spes, Pastoral Constitution on the Church in the Modern World*. Vatican.
https://www.vatican.va/archican/hist_councils/ii_vatican_council/documents/vat-ii_const_19651207_gaudium-et-spes_en.html
- Small, M. J. (2015). *Exploring Successful Women's Ministry Employment: A Comparative Case Study of Two Churches in Virginia* [Doctoral dissertation, Liberty University].
<https://digitalcommons.liberty.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2033&context=doctoral>
- Steeves, K. (2017). *The Lived Experiences of Women in Christian Ministry in Canada* [Doctoral dissertation, McMaster University].
https://macsphere.mcmaster.ca/bitstream/11375/22101/2/Steeves_Kathleen_A_2017August_PhD.pdf
- U.S. Bishops' Committee on the Laity. (1980, November 13). *Called and gifted: The American Catholic laity: Reflections of the American bishops commemorating the fifteenth anniversary of the issuance of the Decree on the Apostolate of the Laity*. United States Conference of Catholic Bishops.